

Základná škola, J. Alexyho 1941/1, Zvolen	SMERNICA SM-09/2018 k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v školskom prostredí	Vydanie: 2 Revízia: 1 Počet strán: 10 Účinnosť: 01.09.2018
<p>SMERNICA</p> <p>k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v školskom prostredí</p>		
Vypracoval:	Mgr. Zuzana Mareková, školský psychológ	Podpis:
Kontroloval:	Mgr. Andrea Koledová, výchovná poradkyňa	Podpis:
Schválil:	Mgr. Miloslava Olerínyová, riaditeľka školy	Podpis:

Úvodné ustanovenie

Riaditeľka Základnej školy, J. Alexyho 1941/1, Zvolen (ďalej škola) v súlade so Smernicou č. 36/2018 k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v školách a školských zariadeniach vydanou MŠ SR s účinnosťou od 1. septembra 2018

v y d á v a

Smernicu k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v škole a školských zariadeniach.

Čl. 1

Charakteristika šikanovania

1. Šikanovaním rozumieme akékoľvek správanie žiaka alebo žiakov, ktorého zámerom je ublíženie inému žiakovi alebo žiakom, prípadne ich ohrozenie alebo zastrašovanie. Ide o cieľené a opakované použitie násilia voči takému žiakovi alebo skupine žiakov, ktorí sa z najrôznejších dôvodov nevedia alebo nemôžu brániť. Šikanovanie sa prejavuje v rôznych podobách, ktoré môžu mať následky na psychickom a fyzickom zdraví.
2. V rámci účinnej prevencie šikanovania je dôležité :
 - a) zabezpečiť spoluprácu rodičov, žiakov a zamestnancov školy,
 - b) dôsledne vykonávať dozor zo strany pedagogických zamestnancov počas prestávok a v „kritických“ zónach školy,
 - c) informovanosť všetkých zainteresovaných (pedagogických zamestnancov, odborných zamestnancov, rodičov, žiakov) o postupe pri odhalení agresívneho správania sa žiakov,
 - d) spolupracovať s odbornými zamestnancami z CPPP a P,
 - e) zabezpečiť vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov v oblasti prevencie šikanovania a agresívneho správania.

Čl. 2

Podstatné znaky šikanovania

- a) úmysel bezprostredne smerujúci k fyzickému alebo psychickému ublíženiu druhému,
- b) agresia jedného žiaka alebo skupiny žiakov,
- c) opakované útoky,
- d) nevyrovnaný pomer síl medzi agresorom a obeťou.

Čl. 3

Podoby šikanovania a jeho prejavy v školskom prostredí

1. **Priama podoba:**
 - a) fyzické útoky,
 - b) urážlivé prezývky,
 - c) nadávky,

- d) zosmiešňovanie,
 - e) posmech,
 - f) tvrdé príkazy agresora vykonať určitú vec proti vôli obeť,
 - g) odcudzenie vecí, atď...
2. **Nepriama podoba:**
- a) prehliadanie a ignorovanie obeť.
3. **Prejavy šikanovania :**
- a) zhoršenie vzťahov v triednom kolektíve,
 - b) vtieravé správanie agresora,
 - c) utiahnuté správanie obeť,
 - d) obeť čaká na odchod spolužiakov zo školy,
 - e) obeť sa zdržiava počas prestávok v blízkosti učiteľa,
 - f) zhoršenie správania obeť,
 - g) zvýšená chorobnosť obeť,
 - h) obeť máva „náhodné“ zranenia,
 - i) obeť máva často poškodené veci v osobnom vlastníctve a školské pomôcky.

Čl. 4

Charakteristika kyberšikanovania

1. Kyberšikanovanie je priama forma šikanovania, pri ktorej ide o zneužitie informačno-komunikačných technológií (najmä telefónu, tabletu, internetu a sociálnych sietí) na úmyselné ohrozenie, ublíženie alebo zastrašovanie, pričom sa často vyskytuje v spojení s inými formami šikanovania.
2. Kyberšikanovanie má najčastejšie tieto znaky:
 - a) sociálna prevaha alebo psychická prevaha agresora, nie je nutná fyzická prevaha,
 - b) agresor vystupuje často anonymne,
 - c) útok si nevyžaduje fyzický kontakt agresora a obeť,
 - d) agresor spravidla nevidí priamu emocionálnu reakciu obeť na útok s ohľadom na anonymitu a odstup, ktoré informačno-komunikačné technológie umožňujú,
 - e) útoky sa šíria prostredníctvom internetu podstatne rýchlejšie ako inými spôsobmi,
 - f) útoky sú prístupné veľkému množstvu osôb,
 - g) agresor je schopný uskutočniť útok z rôznych miest,
 - h) útoky môžu mať dlhšie trvanie v čase,
 - i) obeť nemusí o napadnutí dlhšiu dobu vedieť,
 - j) obeť nemusí byť schopná identifikovať agresora,
 - k) zverejnené informácie, fotografie a audiozáznamy a videozáznamy môže byť náročné odstrániť z internetu.

Čl. 5

Zodpovednosť školy

1. Škola zodpovedá za žiakov v čase školského vyučovania a školských akcií v súlade so Školským zákonom, Dohovorom o právach dieťaťa a podľa pracovného poriadku školy.

2. Za povinnosť uvedenú v predchádzajúcom bode sú zodpovední všetci pedagogickí a odborní zamestnanci školy:
 - a) ktorí realizujú vyučovací proces,
 - b) ktorí vykonávajú počas prestávok pedagogický dozor na chodbách,
 - c) ktorí vykonávajú pedagogický dozor počas školských akcií rôzneho druhu (školské výlety, kurzy, exkurzie, kultúrne podujatia, športové podujatia a ďalšie školské akcie),
 - d) ktorí vykonávajú pedagogický dozor počas záujmových krúžkov.
3. Škola zodpovedá aj za škodu, ktorú v čase vyučovania, resp. v dobe vykonávania tzv. prechodného dohľadu spôsobí žiak, pokiaľ ten, kto je povinný vykonávať dohľad nepreukáže, že náležitý dohľad nezanedbal (§ 422 Občianskeho zákonníka).
4. Šikanovanie, resp. jeho náznaky, **nesmú** byť zamestnancami školy **v žiadnej miere akceptované**. Pedagogický a odborný zamestnanec musí šikanovanie medzi žiakmi **bez meškania riešiť** a každej jeho obeť poskytnúť okamžitú pomoc. Je povinný ihneď túto skutočnosť oznámiť triednemu učiteľovi agresora a obeť, výchovnému poradcovi, prípadne vedeniu školy.

Čl. 6 Prevenia šikanovania

1. Prevenia šikanovania sa zabezpečuje najmä formou súčasti výchovno-vzdelávacieho procesu vrátane pozitívneho vplyvu osobnosti pedagogického zamestnanca a odborného zamestnanca v rámci každodenného vyučovania, obsahového zamerania a didaktiky predmetov a prierezových tém :
 - a) osobný a sociálny rozvoj,
 - b) mediálna výchova,
 - c) multikultúrna výchova,
 - d) ochrana života a zdravia,
 - e) výchova a vzdelávanie k ľudským právam,
 - f) výchova k občianstvu,
 - g) boj proti extrémizmu,
 - h) výchova k manželstvu a rodičovstvu.
2. Prevenia šikanovania sa zabezpečuje aj formou súťaží, hier, prednášok alebo diskusií organizovaných školou alebo organizovaných inými relevantnými subjektmi.
3. Pri realizácii preventívnych činností sa venuje zvýšená pozornosť efektívite týchto činností. Za efektívnu stratégiu sa nepovažujú jednorazové činnosti, kultúrne podujatia, moralizovanie a zastráňovanie.
4. Riaditeľ školy, koordinátor prevencie a triedny učiteľ vopred preveria navrhované preventívne činnosti školy s cieľom predísť nežiaducemu vplyvu neodborných činností, ako aj škodlivému vplyvu kultov, siekt či extrémistických organizácií na žiakov.

5. Riaditeľ školy pri príprave a realizácii celoškolskej stratégie najmä vytvára pozitívne prostredie, podporuje prosociálne správanie žiakov a v školskom poriadku určuje pravidlá správania sa vrátane sankcií za ich porušenie a pravidlá používania informačno-komunikačných technológií (mobilných telefónov, tabletov, počítačov a iných komunikačných technológií) v priestoroch školy.
6. Riaditeľ školy ďalej:
- a) rozpracúva podrobnosti prevencie a riešenia šikanovania žiakov vo vnútornom predpise školy,
 - b) zabezpečuje v súlade s pracovným poriadkom školy zvýšený dozor pedagogických zamestnancov cez prestávky, pred začiatkom vyučovania, po jeho skončení a v čase mimo vyučovania, najmä v priestoroch, kde k šikanovaniu už došlo alebo by k nemu mohlo dochádzať,
 - c) oboznamuje pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov so spôsobom oznamovania šikanovania a preverovania šikanovania,
 - d) informuje o postupe pri zistení šikanovania, najmä
 - 1. pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov,
 - 2. žiakov,
 - 3. zákonných zástupcov žiaka,
 - 4. osoby, ktoré sa osobne starajú o dieťa,
 - 5. zariadenie, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu,
 - e) zabezpečuje zverejnenie kontaktných údajov inštitúcií, ktoré sa prevenciou a riešením šikanovania zaoberajú,
 - f) určuje v pracovnom poriadku školy povinnosť zamestnancov školy oznamovať podozrenie zo šikanovania,
 - g) zabezpečuje vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov v oblasti prevencie šikanovania, vrátane kyberšikanovania, prostredníctvom zvyšovania digitálnej gramotnosti učiteľov,
 - h) spolupracuje s odbornými zamestnancami CPPP a ďalšími odbornými pracoviskami poradenských služieb a preventívnych služieb v regióne,
 - i) zapája do prevencie šikanovania žiacku školskú radu, radu školy a zriaďovateľa.

Čl. 7

Účastníci prevencie šikanovania v škole

- a) vedenie školy – dohliada na realizáciu celoškolskej stratégie proti šikanovaniu,
- b) výchovná poradkyňa – koordinuje preventívne pôsobenie, eviduje potencionálnych agresorov a obeť, spolupracuje s triednymi učiteľmi, koordinátorom PDZ a CPPP a P,
- c) školský špeciálny pedagóg a školský psychológ – pomáhajú zmierňovať možné príčiny a následky agresie, sprostredkujú kontakty s poradenskými inštitúciami,
- d) triedny učiteľ – buduje triedny kolektív na báze vzájomnej dôvery medzi ním, žiakmi a rodičmi,
- e) ostatní pedagogickí zamestnanci – aktívne sa podieľajú na nesúhlasnom postoji voči prejavom šikanovania,
- f) vychovávateľky ŠKD – sledujú správanie detí v čase po vyučovaní a spolupracujú s rodičmi,
- g) vedúci záujmových útvarov – vid' vychovávateľky,

- h) žiaci – sledujú správanie v rámci triednych kolektívov a sú oboznámení so spôsobmi boja proti šikanovaniu,
- i) rodičia – sledujú správanie svojich detí a spolupracujú s učiteľmi,
- j) všetci zainteresovaní – spolupracujú s poradnými organmi – Polícia, CPPPpP, CŠPP, UPSVaR a pod.

Čl. 8

Priestupková a trestnoprávna zodpovednosť

1. Šikanovanie žiakov môže v určitých prípadoch napĺňať skutkovú podstatu priestupkov v zmysle zákona č. 372/1990 Z. z. o priestupkoch v znení neskorších predpisov. Ide predovšetkým o priestupky:
 - a) proti občianskemu spolunažívaniu,
 - b) proti majetku.
2. Zodpovedným za priestupok je ten, kto v čase spáchania priestupku dovŕšil **pätnásť rok svojho veku**. Ak v čase spáchania priestupku dovŕšil pätnásť rok a neprekročil osemnásť rok svojho veku, zaraďuje sa do kategórie „**mladistvých**“.
3. Šikanovanie žiakov môže v určitých prípadoch napĺňať aj skutkovú podstatu trestných činov v zmysle zákona č. 300/2005 Z. z. - Trestný zákon. Ide o trestný čin:
 - a) ohovárania,
 - b) nebezpečného vyhrážania sa,
 - c) ublíženia na zdraví,
 - d) obmedzovania osobnej slobody,
 - e) nátlaku,
 - f) porušovania domovej slobody,
 - g) sexuálneho násillia,
 - h) sexuálneho zneužívania,
 - i) vydierania,
 - j) lúpeže,
 - k) hrubého nátlaku,
 - l) nebezpečného prenasledovania,
 - m) výroby detskej pornografie,
 - n) rozširovania detskej pornografie,
 - o) prechovávanlia detskej pornografie a účasť na detskom pornografickom predstavení,
 - p) krádeže,
 - q) poškozovania cudzej veci,
 - r) neoprávneného užívania cudzej veci.
4. Páchateľom trestného činu je ten, kto trestný čin spáchal sám. Za spolupáchateľstvo trestného činu sa považuje, ak bol trestný čin spáchaný spoločným konaním dvoch alebo viacerých osôb.
5. Trestne zodpovedný je ten, kto v čase spáchania činu dovŕšil **štrnásť rok svojho veku**. Žiaci, ktorí v čase spáchania trestného činu dovŕšili štrnásť rok a neprekročili

osemnásť rok svojho veku sa podľa trestného zákona zaraďujú do kategórie „mladistvých“.

6. Skutočnosť, že fyzická osoba nie je trestne zodpovedná z dôvodu nízkeho veku nie je prekážkou na podanie žaloby vo veci náhrady škody, ktorú žiak spôsobil na majetku alebo vo veci náhrady ujmy, ktorú žiak spôsobil na zdraví. Zákonný zástupca žiaka a žiak zodpovedajú za škodu spoločne a nerozdielne.
7. Pedagogický alebo odborný zamestnanec školy, ktorý sa dozvie o prípade šikanovania a neprijme v tomto smere žiadne opatrenie, sa vystavuje riziku trestného postihu. Môže byť stíhaný najmä za trestný čin:
 - a) neprekazenia trestného činu,
 - b) neoznámenia trestného činu,
 - c) ublíženia na zdraví.

Čl. 9

Postup v prípade zistenia šikanovania

V prípade, že v priestoroch budovy počas školského vyučovania a na školských akciách uvedených v čl. 5, bod 2, písm. c) sa zistí prípad šikanovania, je každý pedagogický i nepedagogický zamestnanec povinný postupovať:

1. Zamestnanec, ktorý zistí šikanovanie, **informuje o tejto skutočnosti triedneho učiteľa agresora a obeť** (predtým si zistí meno a priezvisko žiakov a triedu, ktorú navštevujú), výchovného poradcu a člena vedenia školy.
2. Triedni učitelia si na vyšetrenie prizvú daných žiakov, zamestnanca školy, ktorý skutočnosť oznámil a výchovného poradcu (pri zachovaní dôvernosti).
O danom vyšetrení **spíšu zápis**, pričom tento odovzdajú v jednom vyhotovení:
 - a) zákonnému zástupcovi obeť a agresora,
 - b) výchovnému poradcovi,
 - c) jeden exemplár vložia do osobného spisu žiaka.V zápise popíšu skutočnosť, vyjadrenia agresora a obeť a navrhnú opatrenia na riešenie.
3. Triedni učitelia agresora a obeť v spolupráci s výchovným poradcom **si pozvú na pohovor rodičov, resp. zákonných zástupcov týchto žiakov**. Aj o tomto stretnutí spíšu zápis (pri zachovaní dôvernosti). K pohovoru prizvú aj člena vedenia školy.
4. Po písomnom uzavretí celého prípadu, zvážení návrhov na opatrenia, vyjadrení agresora a obeť, rodičov, resp. zákonných zástupcov týchto žiakov **riaditeľ školy rozhodne o ďalšom postupe** v súlade so školským poriadkom školy, pracovným poriadkom školy, resp. zákonom č. 300/2005 Z. z. - Trestný zákon a zákonom č. 372/1990 Z. z. - Zákon SR o priestupkoch.

5. Nakoľko šikanovanie je závažným negatívnym spoločenským javom, celý prípad vyšetrenia šikanovania sa bude realizovať **pri zachovaní dôvernosti až do vyriešenia daného prípadu**. Týmto postupom nie je dotknutá informačná povinnosť školy.
6. V prípade, že tento negatívny jav zistí žiak školy, je povinný okamžite o tejto skutočnosti informovať svojho triedneho učiteľa, výchovného poradcu, v ich neprítomnosti člena vedenia školy.

Čl. 10

Metódy riešenia šikanovania

1. **Pre vyšetrenie šikanovania žiakov v našej škole sa použijú tieto metódy:**
 - a) zaistenie ochrany obetiam,
 - b) rozhovor so žiakmi, ktorí na šikanovanie upozornili, rozhovor s obeťou a agresormi,
 - c) zabezpečenie dozoru v triede, kde sa preveruje šikanovanie,
 - d) nájdenie vhodných svedkov, individuálne, prípadne konfrontačné rozhovory so svedkami - **nikdy nekonfrontovať obeť a agresora**,
 - e) kontaktovanie rodičov alebo zákonných zástupcov žiakov,
 - f) kontaktovanie špecializovaných inštitúcií (CPPPpP, diagnostické centrum atď.). Kontakt zabezpečuje výchovný poradca, školský psychológ, príp. školský špeciálny pedagóg,
 - g) využitie anonymnej dotazníkovej metódy.
2. **Pri výskyte skupinového násillia voči obeti sa použije tento postup:**
 - a) okamžitá pomoc obeti,
 - b) dohoda riaditeľa školy s výchovným poradcom, školským psychológom, triednymi učiteľmi a s ostatnými pedagogickými zamestnancami školy na postupe vyšetrovania,
 - c) vlastné vyšetrenie,
 - d) zabránenie nožnej krivej výpovede agresorov, ich izolácia bez možnosti dohodnúť sa na spoločnej výpovedi,
 - e) pokračujúca pomoc a podpora obeti,
 - f) nahlásenie prípadu polícii - rozhodne riaditeľ školy,
 - g) kontaktovanie rodičov alebo zákonných zástupcov žiakov - zabezpečia triedni učitelia,
 - h) kontaktovanie špecializovaných inštitúcií.

Čl. 11

Opatrenia na riešenie situácie

V prípade, že sa vyskytne prípad šikanovania, sa použijú tieto opatrenia:

1. **Opatrenia pre obeť:**
 - a) zaistenie bezpečia obete,
 - b) odporučiť rodičom žiakov vyhľadať odbornú starostlivosť (hlavne CPPPpP),

- c) zorganizovať skupinový intervenčný program v spolupráci s CPPPaP,
 - d) informovanie a poradenstvo pre rodičov žiakov.
2. **Opatrenia voči agresorom:**
- a) odporučiť rodičom agresorov vyhľadať odbornú pomoc (CPPPaP),
 - b) výchovné opatrenia – pokarhanie triednym učiteľom, pokarhanie riaditeľkou školy, prípadne znížená známka zo správania alebo výchovné opatrenie podľa § 58 Školského zákona ods. 3 – okamžité vylúčenie žiaka z výchovy a vzdelávania, v prípade, že sú ohrozené život a zdravie ostatných účastníkov výchovno-vzdelávacieho procesu.
 - c) preložiť agresora do inej triedy.
3. **Opatrenia v mimoriadnych prípadoch:**
- a) odporučiť rodičom umiestniť žiaka na dobrovoľný diagnostický pobyt do liečebno-výchovného sanatória alebo do diagnostického centra,
 - b) oznámiť príslušnému Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny - sociálno-právna ochrana detí za účelom využitia nutných výchovných opatrení v prospech maloletého v zmysle zákona č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci, v znení neskorších predpisov,
 - c) oznámiť príslušnému útvaru Policajného zboru SR, ak došlo k závažnejšiemu prípadu šikanovania, pri ktorom je podozrenie, **že bol spáchaný trestný čin alebo čin inak trestný** (u maloletých).

Čl. 12

Spolupráca školy s rodičmi žiakov a ďalšími inštitúciami

1. Pri podozrení na šikanovanie žiaka sú koordinátor prevencie drogových závislostí a sociálno-patologických javov, výchovný poradca, **ale hlavne triedni učitelia povinní upozorniť rodičov žiakov:**
 - a) aby si všímali možné príznaky šikanovania a
 - b) súčasne im ponúknuť pomoc.

Táto povinnosť platí tak pre rodinu obete ako aj pre rodinu agresora.
2. Pri pohovore s rodičmi sú pedagogickí a odborní zamestnanci povinní dbať na taktný prístup a najmä zachovanie dôvernosti informácií.
3. Spoluprácu pri danej problematike so špecializovanými inštitúciami za školu zabezpečuje výchovný poradca, školský psychológ a koordinátor prevencie drogových závislostí a sociálno-patologických javov.
4. Pri podozrení, že šikanovanie naplnilo skutkovú podstatu priestupku alebo trestného činu, je riaditeľ školy povinný oznámiť túto skutočnosť príslušnému útvaru PZ SR.
5. Riaditeľ školy je povinný bez zbytočného odkladu oznámiť orgánu sociálno-právnej ochrany skutočnosti, ktoré ohrozujú žiaka, alebo že žiak spáchal trestný čin, prípadne opakovane páchal priestupky.

Čl. 13

Všeobecné a záverečné ustanovenia

1. Základným preventívnym opatrením základnej školy je princíp:
„Sme škola, kde sa šikanovanie netoleruje v žiadnych podobách!“
2. Formy správania a konania uvedené v čl. 3 tejto smernice nie sú v žiadnom prípade **neškodným humorom a zábavou.**
3. Úlohou vedenia školy, všetkých pedagogických, odborných a nepedagogických zamestnancov školy **je vytvoriť pozitívnu klímu v škole**, aby sa predchádzalo prejavom antisociálneho správania jednotlivcov alebo skupín žiakov.
4. Táto smernica je v súlade s pravidlami správania a konania žiakov vrátane sankcií za ich porušenie zapracovanými v školskom poriadku školy.
5. Výchovný poradca, školský psychológ ako aj koordinátor prevencie drogových závislostí a sociálno-patologických javov zapracujú ustanovenia tejto smernice do svojich plánov práce.
6. S touto smernicou sú povinní oboznámiť žiakov školy všetci triedni učitelia a túto skutočnosť zapísať do preberaného učiva v časti **„triednická hodina“**.
7. S touto smernicou boli oboznámení všetci pedagogickí zamestnanci školy na zasadnutí pedagogickej rady konanom dňa 17.9.2018, čo potvrdili svojím podpisom na prezenčnej listine.
8. Vedenie školy zabezpečí vzdelávanie v oblasti prevencie šikanovania najmä triednych učiteľov, odborných zamestnancov, koordinátorov prevencie drogových závislostí a sociálno-patologických javov a výchovného poradcu.
9. S touto smernicou oboznámia rodičov, resp. zákonných zástupcov žiaka na rodičovských združeniach jednotlivých tried.
10. Táto smernica bude zverejnená na informačnej tabuli školy (pre žiakov), v zborovni školy (pre pedagogických a nepedagogických zamestnancov školy a triednych učiteľov) ako aj na internetovej stránke školy.
11. Táto smernica nadobúda platnosť a účinnosť dňom 1. septembra 2018.
12. Nadobudnutím účinnosti tejto smernice sa ruší SMERNICA SM-09/2017 k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v školskom prostredí.